

Rózsás flamingó Tápiószecsőn. 1954. VII. 24-én *Androkity Ferenc* halászmester a tápiószecsői tógazdaság egyik sekély vizű taván munkája közben arra lett figyelmes, hogy DNy felől láthatóan fáradtan egy különös hosszú nyakú madár ereszkedett a tóra. A madár percekig áldogált majdnem mozdulatlanul, azután tollászkodni és fürdeni kezdett. Ez idő alatt a halászmester puskáját kihozatta és sikerült becserkészve elejtenie a flamingót (*Phoenicopterus ruber*). A bizonyító példányt Intézetünk gyűjteménye részére engedte át.

Dr. Pátkai Imre

A szerecsensirály fészkelése a szegedi Fehér-tavon. 1953 nyarán a fehértói halgazdaság XI. tavában levő ún. Korom-szigetén dankasirályok igen népes telepe alakult ki. Ezen a 80—90 lépés hosszú és 30—35 lépés széles füves, a déli részeken kopár szigeten kb. 5—600 pár sirály fészkelte több száz pár halászcserrel együtt. A dús füves helyeken kendermagos, nyílfarkú, tókés, kanalas, böjti és cigányrécék költöttek. A kopáron még 4 pár gulipán, a ritkább füves részen 2 pár gólyatöcs és több pár vöröslábú cankó ütött tanyát. 1953. június 5-én sirályfiak gyűrűzése közben már teljesen kitollasodott, a dankáktól teljesen elütő mustrázatú és színezetű sirályfiakat találtam. Fejlődésük eme szakasza teljesen megfelelt a dankasirályok fejlődési fokának. Fejük, nyakuk foltozás nélküli, egyszínű, halvány sárgásbarna, míg hátuk és szárnyfedő tollaik világosabb szegésű, hasonló barnássárga tollazattal volt fedett. Csőrük erősebb görbületet mutatott. Eltérő egyedi színezetű dankasirályról már azért sem lehetett szó, mert két teljesen egyforma, egymás mellett tartózkodó madarat találtam. Szülők után kutatni az ezernyi, a fülsiketítően zsvajgó, sűrűn kavargó sirály és csértömegben meddő dolog lett volna. A szűk kis szigeten nem volt rejtekhely, hol a szülőket visszatértük után meg lehetett volna figyelni. Az öreg, egyforma nagyságú madarak között ún. nagysirályok nem voltak. A fiókákat színes filmmel lefényképeztem, majd mindkét sirályfit elhoztam azzal a szándékkal, hogy az egyiket praeparálom, a másikat pedig az éppen a Fehér-tavon foglalkozó budapesti kutató másnap az Állatkertbe felviszi továbbnevelés végett, amidőn is majd kiderül faji hovátartozandósága. A nyitott kosárban szállított madár kísérőmtől útközben észrevétlenül megszökött, a másikat tévedésből a természetvédelmi őr bocsátotta útjára. Így azután a színes fényképen kívül más dokumentum nem maradt fenn. A színes fényképről készült szürke másolaton is feltűnik a két madár teljesen azonos

tollazata és a csőrnek a dankasirályénál erősebben fejlett volta. Összehasonlító fiatal anyag nem állott rendelkezésre, s így találgatásokra voltunk utalva.

1954 nyarán oldódott meg a rejtély. Fenti szigeten a fészkelés csak későn alakulhatott ki, miután a halastó későn került feltöltésre. A dankák több ezres tömege a rezervátum sűrű széki-sásosában talált otthont. A Korom-szigeten mindössze 80—100 pár danka és 120—130 pár halászcser fészkelte récék és néhány pár fütyülő cankó társaságában. Június-27-én jártam a szigeten, amidőn a sirályok már kelőben voltak. A több száz, fejem felett kavargó sirály között eddig nem hallott korrogó hangot hallottam. Sikertelenül megpróbáltam megtalálni a hang gazdáját, egy fekete fejű, rózsapiros csőrű szerecsensirályt. Később a sirályok leálltak, s ekkor közöttük három szerecsensirályt (*Larus melanocephalus*) pillantottam meg, melyek — bár dankák között voltak — egymás mellett álldogáltak. A fejem fölé közelre került madarat sikerült elejtenem. Tojómadár volt, hasán kotlásnak jelei. Az egyik madarat távolról csónakból figyeltem, csakhamar a szigetnek egy füves részén ereszkedett le több dankával együtt. E helyt felkeresve, egymástól 60—80 cm távolságra 5 sirályfészket találtam. Az eléggé változatos tojások közül a szerecsensirály fészket izolálni nem tudtam. Ennek eldöntésére e hely közelében megfigyelő sátrat állítottam fel azzal, hogy néhány nap múltán megfigyeléseimet folytatni fogom. 5 nap elteltével a tojások már mind kikeltek, az apró madarak a szülők vészhangjaira a sűrű, néhol derékig érő tövises gazosban szétmászta. Ez alkalommal a repkedő öreg madarak között egy szerecsensirályt tudtam felfedezni.

Egy héttel később jártam ismét a szigeten. A fiatal madár után a néhol átgázolhatatlanul sűrű bogáncsosban hiába kutattam; az is lehet, hogy az öreg madarak a háborgatott helyről fiaikat elúszatták további biztosabb helyre.

Az 1953-as és az 1954-es tapasztalatok alapján a szerecsensirály szegedi Fehér-tavi fészkelése bebizonyosodott. *Dementiev* madártani munkájában a fiatal *melanocephalus* rajza teljesen egyezik az általam talált már csaknem repülés madarak mustrázatával.

Dr. Beretzk Péter

Szerecsensirály fészkelése a rétszilasi halastavakon. 1950. V. 28-án Rétszilason a nagy sirály-telep megtekintésekor — mely évről évre rendszerint az „örsi 3-as” halastavon létesül — kíséremmel *Balogh János* tóórral egy dankasirályétól lényegesen eltérő, feltűnően szép színezésű sirály-fészkekaljat találtam, melyet meghatározás végett kiemeltem és a gyűjteményembe ideiglenesen mint kérdőjeles „dankasirály” fészkekaljat helyeztem el. Bár a kavargó és fejünk felett hullámzó, zsivalygó sirály-tömeget látszóval hosszabb ideig figyeltem, azonban abban másfajta sirályt, mint dankát, felfedezni nem tudtam. Megjegyzem, hogy ugyanezen a helyen talált gyűrűzés alkalmával 1940-ben *Vasvári Miklós* is a dankasirály fiaitól eltérő színezetű pelyhes fiókákat, melyekben — bár az öreg madarat ő sem tudta megfigyelni — a szerecsensirály fiókáit vélte felismerni. Végre 1953 tavaszán a szegedi Fehér-tavon *Beretzk Péter* ennek a fajnak csaknem repülő fiát meglelte és 1954-ben ismét több párban találta fészkelve; ekkor begyűjtötte az egyik öreg példányt és véglegesen eldöntötte ezt a

nehéz kérdést. Ezen döntő bizonyítékok alapján a gyűjteményemben levő kérdéses sirály-fészekaljat tüzetes vizsgálatnak vetettem alá, amelyről azután *Rey* leírása alapján minden kétséget kizáróan megállapítottam, hogy az a szerecsensirályé (*Larus melanocephalus*). A tojások leírása a következő: alapszín kőszürke, rajta hamuszürke, majd élénk vörhenyesbarna és sötétbarna kisebb foltokkal, szabálytalan hajszálvonalakkal, melyek az egyik tojáson különösen szép és érdekes, kínai írásszerű tarkázottságot mutatnak. Méreteik: 58×39 , $54,5 \times 39$, 53×38 mm. Az előrehaladott költési időszak ellenére a tojások még teljesen frissek voltak, melyek két másik tojással fészekgödörben feküdtek a tó sáros szigetén levő fészektömeg szélében. A 3-as fészekalj tojásai teljesen fénytelenek és ezáltal is lényegesen eltérnek a dankasirályéitól, melyek fényt mutatnak. A 2-es fészekalj tojásai sárgás alapszínbe hajlók, valamivel nagyobb méretűek és a foltozásuk is markánsabb. Fentiek alapján most már bizonyosra vehető, hogy a szerecsensirály hazánk nagy sirálytelepein nemcsak előfordulhat, hanem költhet is, megerősítve *Chernel István* könyvének azon megállapítását (*Baldamus* kétes adata alapján), miszerint „régbben állítólag a Tiszánál költött is”. Hozzánk legközelebb eső telepei a Dobrudzsában, és *Makatsch* szerint — akinek szíves közreműködését a tojások meghatározásában hálásan köszönöm — Szaloniki környékén is vannak.

Máté László

Feketeréce a Dunán. A gemenci Dunaszakaszon 1953. I. 30-án feketéréce (*Melanitta nigra*) gácsért ejtettek el, mely preparálásra az Erdészeti Tudományos Intézethez került. *Parthy István* a kész preparátumot Intézetünknek ajándékozta.

dr. Pátkai Imre

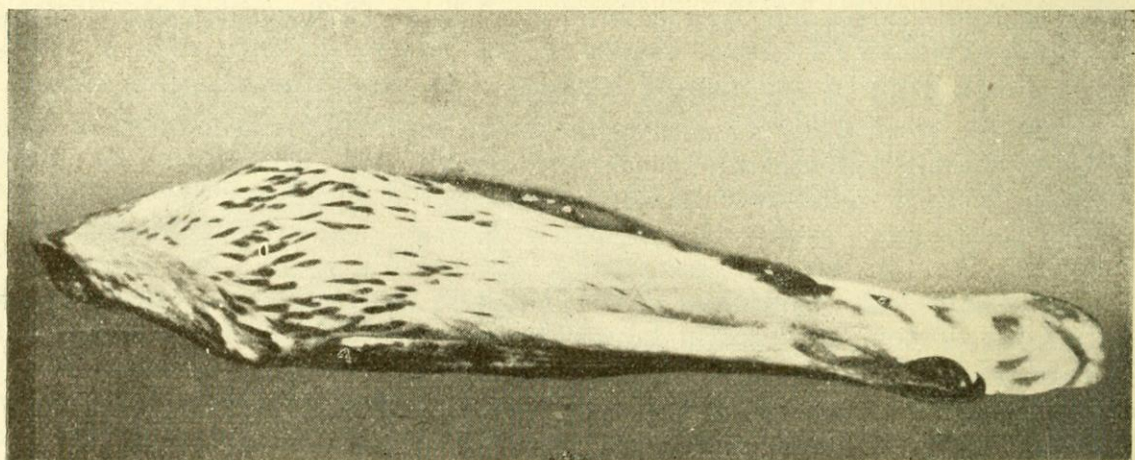
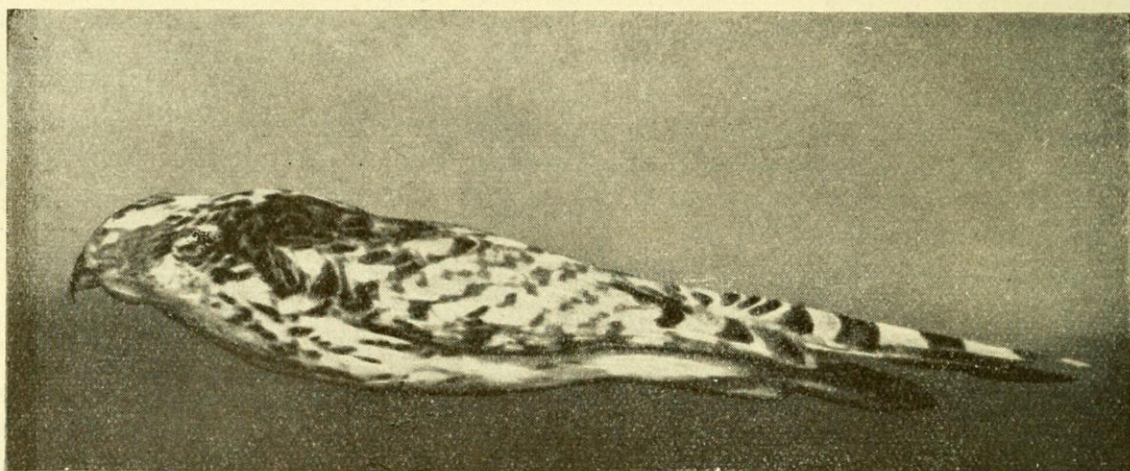
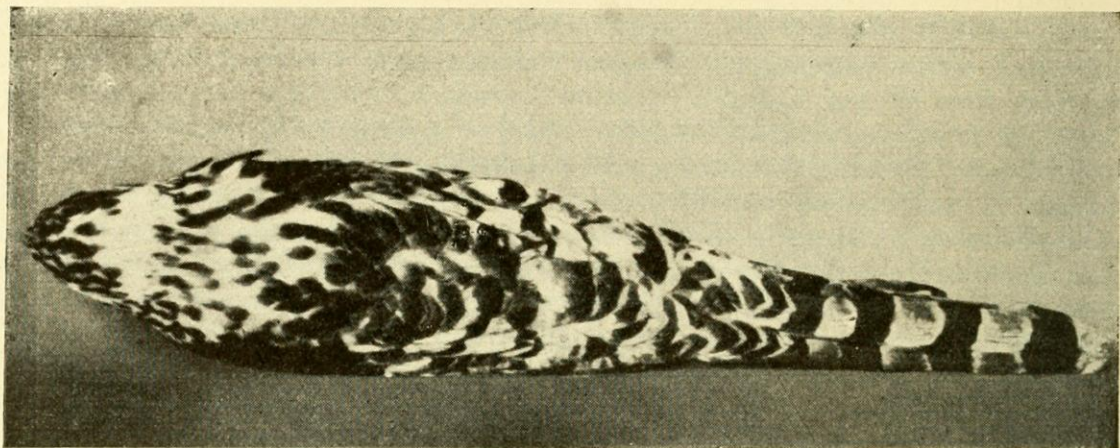
A pusztai sas második előfordulása Magyarországon. Madártani irodalmunkban a pusztai sas (*Aquila nipalensis orientalis* Cab.) több ízben szerepelt régebben is, azonban valamennyi példányról kiderült, hogy nem ehhez a fajhoz tartoznak. Az első hiteles példányt 1929 májusában ejtették el Dunapentelénél (*Vasvári*, *Aquila*, XLII—XLV., p. 662—663 & 689.). Ez a preparátum a Madártani Intézet 1945. évi pusztulásakor elégett. A második hazai példányt 1952. V. 12-én Békéscsaba határában, Szentmiklós-pusztánál *Blahut János* lőtte. A madár tojó példány volt; súlya 2500 g. Elejtője a madarat a Madártani Intézet gyűjteményének ajándékozta.

Hankó Mihály

Az északi héja Nyitrában. 1919. I. 12-én Jánosfalu (= Janova Ves) határában lőttem egy északi héja (*Accipiter gentilis buteoides* Menzbier) fiatal hím példányát. A madár méretei: hossza 580; szárny 320; farok 250 mm. Szemek citromsárgák, viaszhártya és lábak zöldessárgák. A madár gyűjteményemben van.

dr. Nesnera Ödön

A lilebíbic magyarországi példánya és a magyar unicumok sorsa. A lilebíbicet (*Chettusia gregaria*) *Madarász Gyula* 1900-ban vezette be a magyar faunába (Orn. Mb., VIII. p. 170). A példány nyugalmi ruhás, így ma már az

20. ábra. Az északi héja jánosjalusi példánya
Northern Goshawk shot at Jánosjalu on January 12th 1919
Photo: Ncsnera

ivara meg nem állapítható. *Madarász* szerint a madarat 1900. IX. 29-én gyűjtötték Tata-Tóváros közelében — az eredeti etiketa szerint „Naszály” nevezetű dűlőben —, és az a tatai múzeumba került. Ettől fogva irodalmunkban mindenütt szerepel ez az adat. A háborús cselekmények során a tatai múzeum gyűjteménye elpusztult, részben pedig széthurcolták. Ezért 1945-ben azonnal értesítettük az akkor Tatán lakó *dr. Soós Lajos*-t és kértük, hogy nézzen utána, hogy nem kerül-e valahol elő ez a becses bizonyító példány? *Soós* fáradozása azonban hiábavaló volt. Később a Tatán működő munkatársainkhoz, *Porga Zoltán*-hoz és *Geyr János*-hoz hasonló kéréssel fordultunk, azonban az ő fáradozásuk sem vezetett eredményre. Annál nagyobb volt a meglepetésünk, amikor 1954 januárjában levelet kaptunk *dr. Baranyai Vince* tanfelügyelőtől, ki arról értesített, hogy a tatai gimnázium gyűjteményében rábukkant a példányra, és mivel annak adatait *Lovassy* munkájával egyeztette, és látja, hogy egyetlen hazai példány, mely oktatás célját nem szolgálja, felajánlja Intézetünknek; e preparátum igen megviselt állapotban volt. A madár rövidesen hozzánk került; *Pátkai Imre* elsőrendű munkát végzett a meglehetősen zilált preparátum helyrehozásával. A példányon megvan még az eredeti etiketa a pontos adatokkal. Hálás köszönetünket ismételjük meg *dr. Baranyai Vincének* a tudományra nézve ilyen fontos bizonyíték megmentéséért.

Egyúttal felhasználjuk az alkalmat abbéli kérésünk kifejezésére, hogy a vidéki munkatársaink legyenek szívesek a magyar unicumoknak utánanézni, melyek a vidéki gyűjteményekben voltak és sorsukról nincs újabb tudomásunk. Ilyenek: *Anser indicus* (Székesfehérvár)¹, *Somateria spectabilis* (Hódmezővásárhely), *Falco biarmicus* (Léka), *Terekia cinerea* (Szentés), *Alca torda* (Hajdúböszörmény), *Fratercula arctica* (Hódmezővásárhely), *Pterocles exustus* (Léka), *Pinicola enucleator* (Szombathely).

A Madártani Intézet kiegészékor a következő unicumok és ritka példányok pusztultak el: *Chlamydotis undulata* 1, *Falco cherrug saceroides* 1, *Accipiter gentilis buteoides* 1, *Hieraaetus fasciatus* 2, *Aquila nipalensis* 1, *Anser indicus* 1, *Anas angustirostris* 1, *Terekia cinerea* 2, *Phalacrocorax pygmaeus* 2, *Larus hyperboreus* 2, *Larus glaucoides* 1, *Larus marinus* 1, *Melanocorypha sibirica* 1, *Garrulus glandarius albipectus* 1, *Carduelis hornemanni* 2, *Xema sabini* 1 etc.

dr. Kere András

Ritkán megjelenő madarak a szegedi Fehér-tavon. A *füles vöcsköt* (*Podiceps auritus*) közel 3 évtizedes fehértavi megfigyelésem alatt hiába kerestem. Egész véletlenül bukkantam rá 1950. november 19-én, amidőn egy nádas széléből menekülni készülő madarat meglőttem. Csak ezután vettem észre, hogy a lőtt madár őszi ruhás füles vöcsök. Őszi ruhában is jól elkülöníthető fejtollainak különböző színezése alapján a hasonló testnagyságú, feketenyakú vöcsöktől.

Másodszor 1952. december 14-én figyeltem meg a lőtt példánnyal teljesen azonos színezetű vöcsköt. Ez néhány órai tartózkodás után vadászoktól

¹ Máté László szíves fáradozása folytán értesültünk, hogy a példány a hátorú alatt elégett.

zavarva száz méteren felüli magasságba emelkedett és eltűnt délnyugat irányában.

A feketenyakú vöcsök eddigi észlelésem szerint legkésőbb IX. 23-ig volt megfigyelhető. November—december hónapokban mutatkozó magányos vöcsök esetében mindig gondoljunk a füles vöcsökre, ha feketenyakú, vöcsök nagyságú madarat pillantunk meg.

1953. november elsején 3 óra körül egy magányos esért figyeltem meg észak-déli irányból haladni a Fehér-tó felett. A lehalászott tófenéken elég sok döglött apró hal volt. Ilyen helyek fölött egy-egy percig elidőzött, majd tovament. A halászesérnél karesúbbnak, hosszabbnak tűnt fel. Csőre cinóberpiros volt, feje sötét barnásfekete. Miután a halászesér augusztusban már elvonul, és legfeljebb szeptember elején tűnik fel még egy-egy madár, az észlelt esért nem tartom halászesérnek. Inkább az a valószínű, hogy a *sarki csér* (*Sterna paradisea*) vonult keresztül a Fehér-tó felett. Megjegyzem, hogy ugyanabban az időben 1953. XI. 10-én *Warga Kálmán* a Kisbalaton felett is látott egy esért.

1953. június 7-én lőttem meg az első *csigaforogatót* (*Haematopus ostralegus*) a szegedi Fehér-tavon. E madár igen ritka vendége e területnek. A múlt század 90-es éveiben *Zsótér* észlelt 3 darabot, magam mindössze három észlelést jegyezhettem fel: 1953. IX. 1. 1, 1952. IX. 7. 3 és 1953. VI. 7., amidőn az egy példány begyűjtésre került. A nyári színruhában levő tojómadár (mindössze az áll alatt volt két fehér toll) petefészke különösebb elváltozást nem mutatott. A *longipes* alfajhoz való tartozása volt megállapítható.

E madár előfordulására van egy bizonytalan adat is, amidőn a természetvédelmi őr előadása során 1945. XII. 8-án gyanítható egy madárnak a megjelenése havas időben.

Dr. Beretzk Péter

Gödény Enyingnél. Enying határában 1950 októberében egy fiatal tojó gödényt (*Pelecanus onocrotalus*) lőttek.

Dr. Machay László

Nagykárókatona újabb fészkelése. A csepelszigeti Makád község határában, a nagydunamenti véderdősáv egyik, főleg nyárfákból álló részletén egy kb. 80 fészekből álló gémtelep volt 1951-ben. A fészkelő fajok: mintegy 40—50 pár szürkegém, 20—30 pár bakcsó és kb. 6—8 pár nagykárókatona sikeresen költöttek. Az öreg madarak a sziget déli csúcsához, a Nagy- és Kis-Duna összefolyásának halbő vizére jártak halászni, tehát a fészkelőhelytől mintegy 5—6 km-re. A gémtelep északi szomszédságában barnakánya fészkel.

Dr. Vertse Albert

Kiskárókatona Somogyban. Kálmánca határában 1924. I. 1-én egy kiskárókatonát (*Phalacrocorax pygmaeus*) ejtettem el, melyet a Madártani Intézetnek ajándékoztam. A példány az Intézet 1945-ös pusztulásának áldozata lett.

Hajek Antal

Kiskárókatona Baja vidékén. 1939. III. 25-én a Baja—Csanád közötti Nagy-Duna zátonyán egy hím kiskárókatonát (*Phalacrocorax pygmaeus*)

lőttek. Gyomrában 5 db naphalat találtam. A példányt a Madártani Intézetnek adományoztam, ahol az az 1944-es tűzvész alkalmával elpusztult.

Fekete Károly

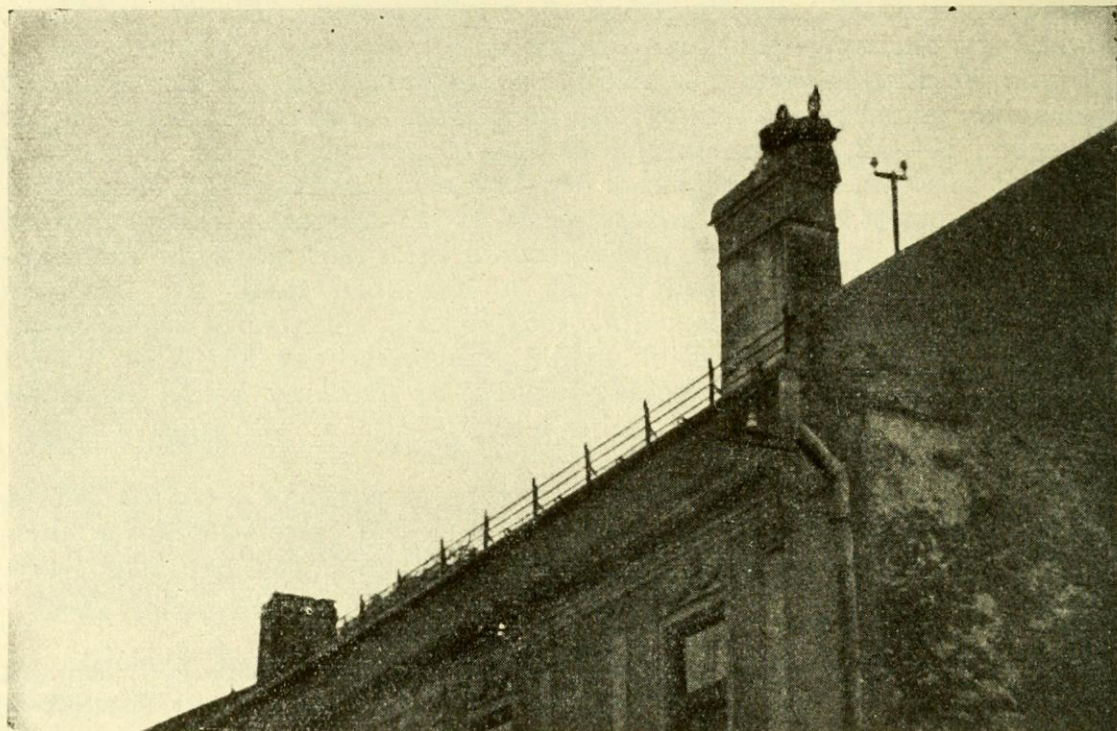
Nagykócsag fészkelése a Velencei-tavon. 1954-ben első ízben IV. 25-én jártam a Velencei-tavon. Megfigyelési helyként a tó Dinnyés—Pákozdi nádasának ún. „éri tisztás” környékét választottam *Müller Istvánnal*, ahonnan az évről évre ezen a tájon kialakult gémtelep mozgása is állandóan szemmel volt tartható. Feltűnően kevés gémet láttunk a gémtelep környékén, illetve felette keringeni: 8—10 szürkegém, 5—6 vörösgém, pár darab kanalasgémén kívül megfigyeltünk 3 nagykócsagot (*Egretta alba*) is, melyek egyenként a gémtanya irányába repültek és ott leereszkedtek. V. 1-én újból a tavon jártam és a különben meglehetősen szétszórt gémtelep legsűrűbben lakott részét tekintettem meg. Ezen a részen fészkeltek 5—6 pár szürkegém, 10—12 pár kanalasgém és 14—15 pár nagykócsag. Utóbbinak 11 fészket találtam meg, melyekből négyben már fiókák voltak, míg a többiek erősen kotlott tojásokat tartalmaztak. 1954 tavaszának hideg időjárása ellenére tehát a nagykócsagok megérkezésük után már április hó első napjaiban lefészkeltek, ezt bizonyították a fészkekben talált kb. egyhetes fiókák. A szürkegémeknek is voltak már fiókáik, ellenben a kanalasgém-fészkek még csak akkor kezdtek épülni, mindössze egy fészkekben volt 4 tojás. A szürkegém- és nagykócsag-fészkek, az alacsony kákás nádasban kb. 1 m magasan épültek a víz színe felett.

Máté László

Fehérgólya fészkelése a Tátrában. A toporci parkban levő félezeréves és védelem alatt álló óriási hársfán 1952-ben először épített fészket a fehérgólya (*Ciconia ciconia*). A fészkekben három fióka látott napvilágot (vö. *Bethlenfalvy*, *Aquila*, LI—LIV. p. 171—2. & 195). *Bethlenfalvy Ernő*

Gólyák különös fészekrakása. Hniezdne-Gnézda (Poprádmellék) faluban a paplak melletti emeletes ház lapos tetejű kéményén éveken át fészkeltek és költöttek egy gólyapár (*Ciconia ciconia*). 1951-ben a ház egyik új lakója a gólyát az udvaron lelőtte, fészküket szétdőlt. Az elárvult gólya a következő évben egyedül jött vissza, a kéményre szállt, de nem akadt párja. 1954 tavaszán a szomszédos parókia tetőzetén 3 gólya jelent meg, a hím vetélytársát elverte, s e pár a falunkban maradt. Középről is, a szomszéd-ságból is figyelték az egykori gólyatanya kéményét, de ott fészekrakást nem kíséreltek meg, ezzel szemben a paplak összeépített kéményén, melynek teteje félívben horganybádoggal van borítva, megkísérelték a fészekrakást. A domború félívfelületen a fészekrakás nem sikerült, mivel a hozott gallyak vagy az egyik, vagy a másik oldalon lecsúsztak a tetőzetre, ahol most is egy rakásban láthatók. A gólyák egy időre beszüntették az anyag hordását. A faluban más házakra is leszállottak, más alkalmasnak látszó kéményeket is megszemléltek, de sehol sem kíséreltek meg fészekrakást. Május végén egyik hajnalon közösen megkezdték a fészkek építését a kémény domború félív horganyfedőjén. Reggeltől estig szakadatlanul folyt az építkezés. Négy gólya a környéki kertekből, cserjésekből, a folyó mellékéről egyre hordta a száraz és különböző nagyságú gallyakat. Az egyik, valószínűleg

a hím, átvette a gallyakat és a domború pléhfedőre rakta, a másik gólya pedig ráült és testének súlyával megakadályozta azok leesését. Estére elkészült a fészek, másnap már a tojó rajta ült. 1954. június 12-én 2 tojás volt a fészekben. Négy gólya a munka befejeztével még aznap alkonyattal eltűnt, a közeli határban a költő páron kívül más gólya nem volt látható. A különös fészeképítésnek számos tanúja akadt. A gólyák azóta vígan kelepelnek, erősebb szél sem ártott otthonuknak. Jellemző, hogy a háztetőn levő, a fészeképítés kezdetén hordott és lehullott temérdek gallyhoz a gólyák nem nyúltak, hanem új hordott anyaggal építkeztek.

21. ábra. A domború kéményvédőn épült gólyafészek
Stork's nest built on the convex chimney-top
 Photo: Jurán, — Hniezdne—Gnězda, 1954

Megjegyzem, hogy hetven év előtt a Poprád völgye mentén a gólya, seregély és a gerle teljesen ismeretlen madarak voltak. Az első gólyafészket a Poprád völgyében az 1885-ös év táján Plavnicán (= Palonca) láttam; ennek csodájára jártak az emberek. Azóta a gólyák a völgy mentén lassan feljebb nyomultak nyugati irányba a Magas-Tátra felé; ma (1954) már majdnem minden második faluban otthonosak. A Poprád jobb partján a Lőcei Havasok, bal partján a Kismagura erdős előhegyei a partig érnek, csak egyes szakaszok alkalmasak a fehérgólyák táplálkozásához.

Jobbra-balra az erdőségekben föl a havasokig viszont a feketególya (*Ciconia nigra*) él. A fészkelő gólyák éjszakánként a községben szállnak meg. Az 1953. évi felnevelt fiókák a késmárki „Goldberg”-en és a ruzsbachi István-heggyel szemben levő erdőkben éjszakáztak, nappal a völgy

rétjeit, mezőit járták és kivált egerjárta években a szántóvetőt ekéig is követik. Más kóborló gólyákat eddig nem észleltünk, de a leírt gólyacsatához és fészeképítéshez hasonlót sem.

Jurán Vidor

Az 1954. évi gólyaszaporulat Románia Magyar Autonóm Területén. A gólyák 1954-ben III. 25. körül jöttek meg. 25 gólya- (*Ciconia ciconia*) fészket volt alkalmam megvizsgálni a táblázaton feltüntetett helyiségekben. Sáromberkén van a környék legtöbb gólyafészke, mivel itt sok a szalmafedeles istálló és csűr, s így könnyű a fészeképítés. Évekkel ezelőtt, amikor még több volt a szalmafedél, több volt a gólyafészkek is. VII. 4-én a fiókák legtöbbje annyira kifejlődött, hogy a ház, illetve istálló gerincén sétálgatott; de találtam egész fiatal, még pelyhes fiókákat is. Feltűnő, hogy sok fészekből estek ki fiókák, vagy dobták ki ezeket öregek. Egy augusztusi este 10 órakor kelepelt a gólya egy kéményen. Szép tiszta holdvilágos este volt.

Az általam vizsgált fészkek így oszlanak meg.:

sz.	A helyiség neve	El-foglalt fészkek sz.	Szaporulat nélk. fészkek	Tojások sz.	Kidobott v. kiesett fiókák sz.	Fel-nevelt fiókák sz.	Meg-jegyzés
1.	Sáromberke	19	3	54	7	44	1 tojás ki-dobva
2.	Gernyeszeg	2	—	8	1	7	
3.	Sárpatak	1	—	3	1	2	
4.	Régen	1	—	4	—	4	
5.	Magyaró	1	—	4	1	3	
6.	Görgényszentimre	1	—	4	1	3	
	Összesen	25	3	77	11	63	

Egy fészekre eső átlagos szaporulat: 2,52.

Kohl István

Madárvonulási megfigyelés az óhati halastavon. 1954. V. 17-én, amikor Ohaton jártam, a lehalászott tóban 13 nagykócsagot (*Egretta alba*), 19 kiskócsagot (*Egretta garzetta*), 7 feketególyát (*Ciconia nigra*), 100—200 gémet (*Andea cinerea* et *A. purpurea*), kb. 200—300 bakesót (*Nycticorax nycticorax*) és 2 hattyút (*Cygnus cygnus*) láttam. A hattyúk rövid ideig tartózkodtak a tavon, majd északkeleti irányban röptek tovább.

Bástyai Loránt

Énekeshattyú Somogyban. A barcsi vadásztársaság elnöke, *Kolics József*, jelentette hozzám, hogy a babocsbai halastavaknál 1953. XII. hó végén és 1954 január elején heteken át egy hattyú (*Cygnus cygnus*) tartózkodott.

Szalai Gyula

Énekeshattyú a Hanyságban. 1954. I. hó első hetében egy bősárkányi vadász a Hanysági-esatornában hattyút (*Cygnus cygnus*) lőtt. Súlya 11 kg volt. Ez a második hanysági hattyú, amiről tudomásom van. Az első hófehér öreg példány volt. Ez idő szerint kitömve elejtőjénél van Rábcakapin.

A hattyút 1939—40 telén két példány közül lőtték Tárnokréten. Súlya 12 kg volt. A Hanyságban van egy magaslat, aminek „Hattyúdomb” a neve.

Király Iván

Daru és énekes-hattyú a Velencei-tavon. Velence község felett 1952. XI. 3-án 3 db daru (*Grus grus*) húzott át Ék—Dny-i irányban; 1954. III. 14-én du. ugyanitt 46 db repült ÉK felé. 1952. XII. 10-e között halászok egy énekes-hattyút (*Cygnus cygnus*) figyeltek meg a „Nagy Tisztáson”.

Szabó László Vilmos

Hattyúk Tápiószecsőn. A tápiószecsői halastavakon 1953 január végén három napig 3 db hattyú tartózkodott. A hattyúk ívelt nyaktartásáról ítélve, valószínűnek tartom, hogy bütyköshattyúk (*Cygnus olor*) voltak.

Lószy Ferenc

Vörösnyakú lúd újabb előfordulása a Hortobágyon. 1953. XI. 6-án a Hortobágy „Cserepes” nevű részén egy tojó vörösnyakú ludat (*Branta ruficollis*) lőttek. Ugyanez év XII. 20-án *Rőt János* a hortobágyi Halastónál lőtt egy hímét. Mindkét példány a Madártani Intézetbe került.

Radó András

Vörösnyakú lúd Budapest határában. Budakalász közelében Békásmegyér irányában 1954. X. 10-én a Duna felett 2 vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*) szállt el a fejem felett.

Váradí Ferenc

Rendkívüli téli vendégek Sopron vidékén. 1953 novemberében Hegykő határában egy örvösludat (*Branta bernicla*) és egy bütykös ásóludat (*Tadorna tadorna*) ejtettek el. Sajnos, mire az esetekről tudomást szereztem, a madarak konyhai célokra kerültek. 1954. I. 23-án Sopron határában egy örvösrigót (*Turdus torquatus*) figyeltem meg.

Koronky István

Bütykös ásólúd a rétszilasi halastavakon. 1953. december 6-án Rétszilason a halastavakon 4 db ásóludat (*Tadorna tadorna*) észleltem. Értesülésem szerint kb. 7 db volt. Hármat a vadászok lelőttek és megették; XII. 11-én a négy ásólúd még a tavakon tartózkodott.

Sárközy Mihály

Pehelyréce Budapesten. 1954. II. 24-én az Ördögárok torkolatánál tanyázó nagy és kisbukók (*Mergus merganser*, *M. albellus*) és kerce récék (*Bucephala clangula*) társaságában, de tőlük kissé elkülönülve egy pehelyréce (*Somateria mollissima*) gácsért figyeltem meg.

Dr. Pátkai Imre

Sasölyv Kunszentmiklós határában. 1953. VII. 24-én Kunszentmiklós határában a szikes pusztán üldögélő sasölyvet (*Buteo rufinus*) figyeltem meg. A madár erősen vöröses színezetű, fehér farkú példány volt.

Szijj József

Törpesas fészkelése a Dunazug-hegységben. 1953 tavaszán tudomásomra jutott, hogy a törpesas (*Hieraaetus pennatus*) fészkel a Tahi feletti erdőségben. A madarat „gatyásölyvnek” nézték, és fészke mellől kilőttek. Ennek ellenére 1954. VI. 6-án *Ziegner János* ismét megtalálta fészket, melyben akkor 1 napos fiókákat talált.

Urbán Sándor

Törpesas a Hanyságban. 1954. IV. 15-én a kapuvári Éger-erdőben egy törpesas (*Hieraaetus pennatus*) párt láttam keringeni (vö. *Horváth*, *Aquila* LV—LVIII. p. 239. & 282—3.).

Király Iván

Parlagisas Dunabogdányban. 1954. V. 16-án a Sajgóhegy felett párban láttam keringeni a parlagisast (*Aquila heliaca*).

Dandl József

Kékesrétiheja fészkelése Székesfehérvár környékén. A kékesrétiheja (*Cirus cyaneus*) fészkel városunk határában az 1935. évben. A fészek lóhereföldön volt, melyre kaszálás közben akadtak rá. Száraz növény szárak, kórok képezték anyagát, benne néhány a tojótól származó tollal. A fészekalj VI. 2-án 4 tojásból állott, amelyekben már vérhártya volt. A tojó szorosan ülte fészket, melyhez a lekaszálás megtörténte után is visszatért, alacsonyan keringve felette. Tojások alapszíne fehér, gyenge szürkés lehelettel, némi fénnel. Méreteik : 45 × 35, 46,2 × 34, 46 × 36,5 mm. A negyedik tojás a kaszáláskor megsemmisült.

Máté László

Kishéja a Dunántúlon. Nagylengyel (Zala m) határában 1953. XI. 30-án egy öreg tojó kishéját (*Accipiter badius brevipes* Sev.) lőttek.

Breuer György

A rétisas fészkelése Varáslón. (*Haliaetus albicilla*) évek óta fészkel Varásló (Somogy m.) határában. 1953-ban a régi fészek — emberek gonoszsága vagy viharok következtében — leesett a fáról. A halgazdaság személyzete nem jó szemmel nézi a rétisast, de *Patakfalvy* erdész, aki a fészek közelében lakik, példátlan igyekezettel védte mindenkor a rétisásokat, és főleg neki köszönhető, hogy még mindig megvannak. Évről évre szerencsésen röpitik két fiókájukat és visszatérnek az ősi fészkekre. A rétisások 1954-ben nem messze a régi helytől, ugyanabban az erdőben egy tölgyfán kb. 16 m magasságban fészkeltek és szerencsésen felneveltek két fiókát, melyek ki is repültek. A halastavakon túl a somogyi oldalon is fészkeltek egy pár 1953-ban, de az 1954-es fészkelésére vonatkozólag még nem sikerült adatokat szerezni.

Breuer György

A rétisas újabb fészkelése a csehszlovákiai Duna-szakaszon. A rétisas (*Haliaetus albicilla*) a csehszlovák Duna-szakaszon, Gabčíkovo—Bős közötti szigetvilágban rendszeresen fészkel. *Matousek* 1931-ben talált rá először az egyik Duna-szigeten (Stráz myslivosti, 1935). A fészek állítólag akkor már 9 éve lakott volt. 1932-ben a rétisások kénytelenek voltak új

fészket rakni, melyben 1937-ig költöttek. A fészkelés további adatai csaknem 10 éven át ismeretlenek maradtak, míg 1946-ban *Balát* megfigyelés alá vette az 1945-ben rakott újabb sasfészket. A fészkek az ún. „Új Osztály”-szigeten a magyarországi Lipót községgel szemben egy feketenyáron 17 m magasan épült, melyben 1946. IV. 21-én 2 tokos fiókát talált. 1947-ben a sasfészkek üresen maradt. 1948-ban *Balát* újra felkereste az ismert fészket. V. 28-án egy kb. másfél hónapos fiókát talált benne. A rétisas 1949-ben szintén egy fiókát repített ebből a fészkekből. Sajnos ez az örvendetesen megindult fészkelési folyamat nem tartott sokáig. 1950 áprilisában a fészkekben *Balát* 1 tojást talált, a másik a fészkek alatt a földön volt összetörve, melyet bizonyára varjú ihatott ki. Az év nyarán a bősi erdőigazgatóságtól nyert értesülés szerint egy megsebzett, repülni nem tudó öreg rétisast találtak nem messze a fészektől. Így az 1950. évi költés tönkrement. 1951-ben egy rétisaspár újból megjelent az „Új Osztály”-szigeten, és februárban új fészkek rakásához kezdett kb. 500 m-re az előbbi, a mai napig is meglevő fészketől. Fészküket a sziget leghatalmasabb feketenyárfájára, 20 m magasan, egy oldalágra rakták egy mocsaras tavacska felett. Sajnos az 1951. évi költésből sem lett semmi, mivel a párzási időszakban a közelben faültetés folyt. A sasok a dolgozó emberek közelsége miatt a fészküket elhagyták, és egész nyáron át nem mutatkoztak sem a szigeten, sem annak környékén. 1952-ben Bösön ritkán jelentek meg a rétisások, ellenben sokkal gyakoribbak voltak a Szaphoz közeleső „Ercséd”-erdőben, ahol új fészket építettek. Fiaik nevelésére azonban itt sem került sor. 1953 februárjában új fészket építettek a bősi „Új Osztály”-szigeten, kb. 300 m-re az 1951-es fészektől. Fészükük alacsonyabban, 14 m magasan feketenyár erős villás elágazásában épült. A fészkek átmérője 160 cm, vastagsága 60 cm. A fészkekanyag alul vastag, felül vékonyabb rőzséből, szalma- és trágyacsomókból állott. IV. 4-én a fészkekben 1 apró, kb. 4 napos világos pehellyel borított fiókát találtam. A másik tojásnak nem tudtam nyomára akadni. A fióka kikelése IV. 1-re tehető, ezek szerint február végén kezdhetette a tojó a kotlást. A sasfióka mellett egy 42 cm hosszú csuka és egy teljesen friss tőkésréce hevert. Mind a csuka, mind a réce érintetlen volt. A fészkekhez közeledve a tojó már messziről felrepült, majd a fészkek vizsgálata alatt párjával a sziget felett körözve sajátságos köhögésszerű gip-gip-gip hangját hallatta. IV. 26-án újból meglátogattam a fészket gyűrűzés céljából. A fészkekben egy félig elköltött balint találtam. V. 9-én fényképfelvételeket készítettem *Balát*-tal a már harcias fiókáról. Mint érdekességet meg kell jegyezni, hogy magában a sasfészkek anyagában egy kertifakusz (*Certhia brachydactyla*) fészkel, sőt V. 9-én a fényképezés alatt már sűrűn etette hangos fiókait. Ez a fészkelés nem egyedülálló eset a sasfészkek anyagában. *Balát* 1946-ban is feljegyeztetett hasonló esetet ugyanezen szigetről. Az erdészeti hivatal szerint a sasfióka szerencsésen felnevelkedett és a nyár folyamán többször látták a szülőmadarakkal körözni a sziget felett.

1933-ban ismeretes volt egy másik fészkek is Nagybodajk vidékén, melyről *Balthasar* és *Keve* is megemlékeznek. Jelenleg ez a fészkek elhagyott. Valószínűnek tartom azonban, hogy költött rétisas 1953-ban a magyar oldalon is, Patkányos irányában ugyanis sokszor láttam rétisast körözni.

Stollmann András

A kígyászölyv fészkelése a Pilisben. Bükkpuszta közelében 1950 óta megtaláltam minden évben a kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) lakott fészket.

Palkó Ferenc

Kisvércse Zircen. A Zirci természetvédelmi rezervátum területén (Veszprém m.) többször jártam és mindenkor észleltem a kisvércse (*Falco naumanni*) jelenlétét. Így 1954. április 1—3-án 1 pár, május 6—8-án ismét egy pár, június 3—5-én pedig 3—4 kisvércsét észleltem a zirci parkban. A kisvércsével eddig a szabadban csak a Kisbalaton mellett, Vörs község határában találkoztam néhányszor fészkelési időben.

Warga Kálmán

Darujárás Nádudvaron, gyurgyalag a Bodrogközben. 1949. X. 11-én borult, csepegős időben Nádudvar község határát jártam. Dél felé derültre való időben az aszályval sújtott gázos és szikes terepen nagy krugatással, egész alacsonyan szállva egy 60-as daru- (*Grus grus*) csapat húzott át szerünk felett V alakban DNy felé az ágotai csárda irányában. Csaknem egyidejűleg 3—400 lépésnyire egymás után érkező kisebb darucapatok szálltak le a szántásra már ott levő társaikhoz. Valamennyien a Hortobágy-puszta felől jöttek. Alig haladtunk tovább, DK felől, tehát az előbbiekkal ellentétes irányból, előbb egy 16 tagú csapat szállt velünk szembe hangoskodva, s röviddel utána, ugyanabból az irányból egy kb. 500-as sereg kavargott fel a magasba. Előbb ÉNy-nak tartottak, majd D felé lendültek meszező kiáltásaikkal. Összesen lehetett kb. ezer repülő daru, és mennyi volt még a közeli mezőkön leszállva?

1950. VII. 31-én Cigánd község határában a tiszaparti szőlődombokról gyurgyalagok (*Merops apiaster*) szólását hallottam. Sem a század elején, sem 1918—1922 közt, amikor e vidéken éltem, a Bodrog mentén Sárospatakig sohasem figyeltem meg őket, de 1929—1943 közt annál többet láttam a Tisza—Szamos közén és végig a magyar Szamoson Csengerig. Cigánd határában ezúttal hallottam először.

Sőregi János

Daruvonulás Biharban 1952 őszén. A Zsáka melletti Kutaspuszta felett 1952. X. 15-e táján kb. 100—120 darut (*Grus grus*) láttam, X. 24-én este is hallottam hangjukat; később 10 darabot láttam igen alacsonyan repülni ÉNy irányba a tanya felett. X. 28-án de. 20 darabot láttam Kutas felett K-DK irányba szállani.

Szemere Zoltán

Adatok a nagypóling hazai fészkeléséhez. Mióta, 1928. évben a székesfehérvári réteken járva a nagypóling (*Numenius arquatus*) már régóta sejtett, de addig fel nem lelt, tehát első bebizonyosodott hazai fészkeire bukkantunk, évről évre állandóan figyelemmel kísérem ennek a madárfajnak a fészkelését vidékünkön. *Vönöczky* 1929-ben a következő áttekintést adta: 1887 júliusában *Chernel* naponként látott egy családot járni, a Velencei-tó környékén; 1928. V. 3-i dátummal *Radetzky Dezső* ír a fenti 4-es fészkaljról; 1929-ben *Cerva* Moson megyéből kapott fiókat, és rövidesen rá *Studinka* és *Pátkai* Lébény melletti Hanyságban találták fészkeiket. Azóta más helyről is ismeretes a nagypóling köl-

tése. Környékünkön fészkelő területe: a székesfehérvári, mohai, sár-
pentelei, csóri rétek, melyek egyes részei tavasszal hol nagyobb, hol ki-
sebb mértékben vízzel vannak borítva. Ezek a vizenyős rétek kedvenc
táplálkozási és tartózkodási helyei madarunknak. Habár a csóri és a sár-
pentelei rétek csatornázása következtében a fészkelő terület erősen meg-
romlott, mindamellet minden évben akadnak még itt költő párok, me-
lyek szívósan ragaszkodnak a bizonyára már régi idők óta megszokott
fészkelőterületükhöz, mely még mindig alkalmas maradt családalapí-
tásra. A fészkelő párok száma évről évre változó. Nagymértékben
függ a tavaszi időjárástól. Vizes években több, száraz években keve-
sebb pár fészkel. Így 1952-ben 3—4, 1953. évben 7—8, 1954. évben
4—5-re volt tehető a fészkelő párok száma. Ezenkívül akadnak még ter-
mészetesen sokszor csapatokban kóborló ivaréretlen példányok is. Az
egyes költő párok megfigyelésem szerint egymáshoz közel nem fészkel-
nek, nem úgy, mint rokonaik a godák, cankók. Fészkelésük időpontja álta-
lában április hó közepétől június hó végéig tart. Friss tojásai már április 15-től
találhatók, május hó közepe felé pedig már kikelt fiókákat találhatunk. Egész
kivételesen 1954. VI. 6-án röppentettem fel egy tojót a mohai réten közelről
a már magasra felnőtt fűből. 4 erősen kotlott tojás volt a fészkekben. Pót-
fészkelésre gyanakszom, az első költés megsemmisülhetett.

Máté László

Különösebb vendégek a Balaton mellett az 1952—54 esztendőkb.
Hasonló című tanulmányom (Aquila, LV—LVIII., p. 228—230. & 272—3.)
folytatásaként a következő észleleteimről számolhatok be: a kőforgató
(*Arenaria interpres*) rendszeres átvonulását sikerült a fenti években bebizo-
nyítanom: 1952. VIII. 28-án vegyes partimadár csapatban (1 *Crocethia*
alba, 1 *Calidris minutus*) észleltem 4 példányt Balatonberénynél, és ez év
őszén egész IX. 26-ig találkoztam több ízben vele ugyanitt: IX. 4. 1 db
(+ 1 *Crocethia*); IX. 17. 1 db (+ 1 *Charadrius hiaticula*); IX. 21. 1 db;
IX. 24. 2 db; IX. 26. 2 db. Ezekben az években sikerült a tavaszi vonulá-
sáról is adatokat szerezni: ugyancsak Balatonberénynél 1953. V. 13.
2 db; V. 16. 1 db. Sikerült újra találkoznom a sarkipartfutóval (*Calidris*
canutus) is: 1953. IX. 21. 2 db; IX. 24. 2 db; IX. 26. 1 db. Balatonberény,
végül 1953. IX. 25-én 1 példányt láttam a Kornytónál is. A vékonycsőrű
víztaposót (*Phalaropus lobatus*) eddig még csak kisebb tavaknál észlel-
ték a Balaton környékén, összesen két ízben, most a harmadik előfordu-
lása az első eset, hogy magában a Balaton iszapos partján sikerült észlel-
nem, mégpedig Balatonberénynél 1952. X. 10-én 1 példányt. A kispólingra
(*Limosa lapponica*) 1952. IX. 20-án került ismét szemem elé a Fenék-
puszta felé eső Balaton-partszakaszon; 1 példányt észleltem. A kis-
pólingról (*Numenius phaeopus*) eddig csak egyetlen bizonytalan értékű
adatunk van a Balaton vidékéről (Keszthely, 1922. II. 28.). Most 1954.
IV. 15-én a Keszthely felé eső Balaton partról riasztottam fel egy magá-
nos példányt. További adatokat szereztem a lócsér (*Hydroprogne*
caspia) vonulásáról is: Balatonberény, 1952. VI. 5. 1 db; Balatonszent-
györgy előtti zátonyos parton 400—500-as *Larus radibundus*, 7 *Larus*
argentatus, 400—500 *Anas platyrhynchos*, 60—80 *Sterna hirundo*, 1

Sterna albifrons, 3 *Anas crecca*, 50—60 *Fulica atra* társaságában 1952. VIII. 28-án 7 db ; a balatonberényi zátonyon 1952. IX. 24-én 2 db ; Balatonberénynél 1953. IV. 6-án 1 db ; IV. 19-én 3 db ; ugyanezen a napon a Keszthely előtti partszakaszon is láttam 3-at ; V. 13-án Balatonberénynél 1 db. Ez az adat eddig a legkésőbbi tavaszi előfordulás a Balatonnál. 1953. IX. 29-én a Keszthely előtti partszakaszon 2 db. A kissirály- (*Larus minutus*) adatok is megszorodtak : Balatonberénynél 1952. IV. 20-án 1 kiszínezett példány ; X. 15-én 2 db ; 1953 V. 11. 3—4 db ; V. 13. 2—3 db ; végül a Kisbalaton felett V. 22-én 1 db. Balatonberénynél 1953. IX. 10-én egy immaturus tollazatú *Somateria mollissima* bukdácsolt.

A Kisbalatonban, úgy látszik, a nagybékászósas (*Aquila clanga*) rendszeresen átvonul, sőt néha telet is : 1946. X. 4. 1 db, barnarétihéjával verekszik ; 1950. X. 11. 1 db ; XII. 11. 1 verekszik 2 egerészölyvvel ; 1951. XI. 19. 1 db, rétisassal kergetődik ; XII. 27-én 1 db ; 1952. I. 11. 1 db ; III. 17. 1 db egerész- és gatyásölyvekkel kering a magasban ; 1954. IV. 12. 1 fán pihenő példányt dolmányosvarjak támadják.

Mint új fajt vezethetjük be a Balaton faunajegyzékébe az örvösrigót (*Turdus torquatus*): 1954. IV. 10-én Keszthelyen a Kísérleti Gazdaság gyümölcsösében figyeltem meg egy tojót.

Dr. Keve András

Gulipán a Balaton vidékén. *Chernel* szerint a gulipánt (*Recurvirostra avosetta*) *Szikla Gábor* a Balaton vidékén Fonyód körül a múlt század hetvenes éveiben még fészkelve találta. *Szikla Gábor* személyén kívül azonban — akinek adatait csak fenntartással fogadom el — még másnak nem sikerült a gulipánt — még átvonulása idején sem — megfigyelni a Balaton vidékén. 1952. IV. 20-án az egyidejű (synchron) megfigyelés alkalmával a Kisbalaton déli csúcsánál fekvő Sávoly község határában a nádmentes árterületen 2 példányt sikerült észlelnem.

Breuer György

Gulipán Budapest határában. 1954. IV. 7-én a rákospalotai halastónál egy gulipánt (*Recurvirostra avosetta*) figyeltem meg.

Gyéressy Antal

Szélesfarkú halfarkas Biharban. 1953. VIII. 29-én Geszten szélesfarkú halfarkast (*Stercorarius pomarinus*) lőttem. A madár teljesen kiszínezett öreg hím példány, a madarat gyűjteményemben helyeztem el.

Nagy László

Újabb adat a nyílfarkú halfarkas hazai előfordulásához és ismeretéhez. *Molnár Lajos* 1954. IX. 4-én Csóbaj községből egy általa nem ismert madarat küldött az egri Pedagógiai Főiskola állattani tanszékéhez, azzal a kéréssel, hogy a madár nevét közöljem vele. Rögtön megállapítottam, hogy a kérdéses madár a nyílfarkú halfarkas (*Stercorarius longicaudus*). Ezt közöltem is vele. Néhány nappal később a Magyar Madártani Intézetbe vittem fel a madarat, és így az a legméltóbb helyre, az Intézet gyűjteményébe került. Ez alkalomból *Warga Kálmán*, aki a halfarkasokról egy nagyobb tanulmányt készít, szíves volt meghatározásomat ellenőrizni és helyben hagyni. Közölte velem, hogy a kézikönyvekbe több téves adat csúszott be, és így csak a későbbi irodalom adatai vehetők figyelembe (*Beretzky, Aquila, L.*

p. 330. ; *Studinka*, Aquila, XLII—XLV., p. 680 ; *Tkauszik*, Aquila, XLII—XLV., p. 674.). Ezek szerint eddig 5 példányban került a nyíl farkú halfarkas Magyarországon kézre. Ez tehát a hatodik begyűjtött egyed. Kérésre *Molnár Lajos* közölte velem a madár elejtésének körülményeit. Ezek a következők : a madár DNY—ÉK-i irányban haladva a Tisza, illetve a Holt-Tisza (egy irányba esnek) felől Csobaj község irányába repült. *Göde János* a „Nagylapos” nevű legelő felett vette észre. Ragadozó-madárnak nézte, mert valamit vitt a csőrében. Lelőtte, ekkor derült ki, hogy görögdinnye-héj volt a madárnál. Az állat fiatal egyed, füstös szürke, világos tollszegéllyel. Rendkívül kisméretű. Teljes hossza 338, szárnya 294, farok 134, a nyárstollakkal együtt 154 ; csőr 35, csüd 39 mm.

Dr. Lukács Dezső

Adat az ékfarkú halfarkas hazai előfordulásához. 1954. IX. 20-án az egri Pedagógiai Főiskola Állattani Tanszéke számára sikerült egy az *Iszei* által kitömött ékfarkú halfarkast (*Stercorarius parasiticus*) megszerezni. Az *Iszei* által kiállított és a madár állványára ragasztott gyűjtőcédulán az állat helytelenül *Stercorarius longicaudus*-nak volt meghatározva. Lelőhelye a Velencei-tó ; gyűjtési ideje 1953. Sajnos a közelebbi adatok nem állanak rendelkezésemre. A kitömött példányon végzett méréseim eredménye : szárny 317, farok 156, csőr 32, csüd 44 mm.

Dr. Lukács Dezső

Fattyúszerkő adatok. 1951. VIII. 31-én *Vertse Albert* a Péteri-halastavon jelenlétemben egy fattyúszerkőt (*Chlidonias hybrida*) lőtt. 1952. VII. 25-én a rétszilasi halastavakon 4 db fattyúszerkőt láttam.

Szijj József

Fattyúszerkő a Lajta mentén. Fenti című közleményben (Aquila, LV—LVIII., p. 228. & 271.) tévesen közölték, hogy a madarakat én figyeltem meg, ezért helyreigazítom : a fattyúszerkőket Ing. *K. Bauer* és *Dr. J. Freundl* figyelték meg.

Lugitsch Rudolf

Tavaszi megfigyelések Balatonfüreden. 1951. IV. 23-án Balatonfüred előtt küszvágócsérek (*Sterna hirundo*) közt egy lócsér (*Hydroprogne caspia*) repült. IV. 15. és V. 1. közt a kikötőben egy feketehátú sarkibúvár (*Colymbus arcticus*) egész szeliden viselkedett, 70 lépésre jött a parthoz.

Dr. Nagy Jenő

A balkáni gerle letelepülése a Magas-Tátra tövében. 1952. május hó végén egy balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*) csapat érkezett a Poprád völgyébe. Egy pár Hunfalván (= Huncovce) telepedett meg az országút mentén levő gazdasági udvarban, sűrű lombosított kőrifán rakott fészket. Virradatkor, mikor az udvarban még teljes csend honolt, azokat a helyeket látogatták, ahol a házi baromfit etetni szokták, és ott szedegettek valamit. Hogy táplálkozásukat pontosan megfigyelhessem, néhány méternyire lakószobám ablaka előtt állandó helyre szoktattam őket. Egy bádoglappal naponként különféle magvakat és rovarokat helyeztem el és e kísérletezésekből a következőket állapítottam meg : megesznek minden apró göm-

bölyű magot, repce-, konkoly-, bükköny-, kender- és kölesmagot, valamint ezekhez hasonló gyommagvakat is. Rovarokat sem vetnek meg, mert a kitett apró lisztkukacokat és légycesapóval agyonütött házilegyeket is főszedegették. A gabonafélékből legjobban ették a búzát, a kukoricát, kevésbé a rozsot és legkevésbé az árpát. A kenyérmorzsát és főtt burgonya darabkákat sem vetették meg. Ellenben a borsóhoz és zabhoz sohasem nyúltak.

Első fészkelésükből egy fiókát neveltek föl, a másik tojást a félig kinőtt fióka kitesztette a fészekből — összetörve a fa alatt találtam; megállapítottam, hogy terméketlen volt, amiből arra lehetne következtetni, hogy a madárpár első fészkelő volt. Az első fiókát fészke széléről floberttel egy gyerek lelőtte. A gerlepár erre elhagyta fészket, és egy öreg hársfán talált új otthont. Július közepén kezdték meg a második költést. VIII. 20-án az öregekkel együtt már a fiókák is megjelentek az etetőhelyen és a magvakat próbálták szedegetni. Az öregek fiókáikat még vagy egy hétig etették, közben észrevettem, hogy újból párosodnak. Rövid idő múlva a kotlásban egymást fölváltó öregekből mindig csak az egyik jelent meg a fiatalokkal együtt az etetőhelyen. IX. 29-én korán reggel már 5 gerlét figyeltem meg, X. 4-én pedig a fészekből a második fióka is kirepült. A nemeket is sikerült megállapítanom, a hím toroka és begye világosabb színű a tojónál; a nőtény szárnyfedői sötétebb vörös színűek. A hím egy gondolattal nagyobbak tűnik. Gondos megfigyelés alapján e színekülönbségekből már a fiataloknál is sikerült a nemeket megállapítanom.

Mivel télen nem tudtam őket etetni, október közepén beszüntettem az etetésüket; pár napig még ott keresgéltek, miután már semmit sem találtak, X. 23-án végleg eltűntek.

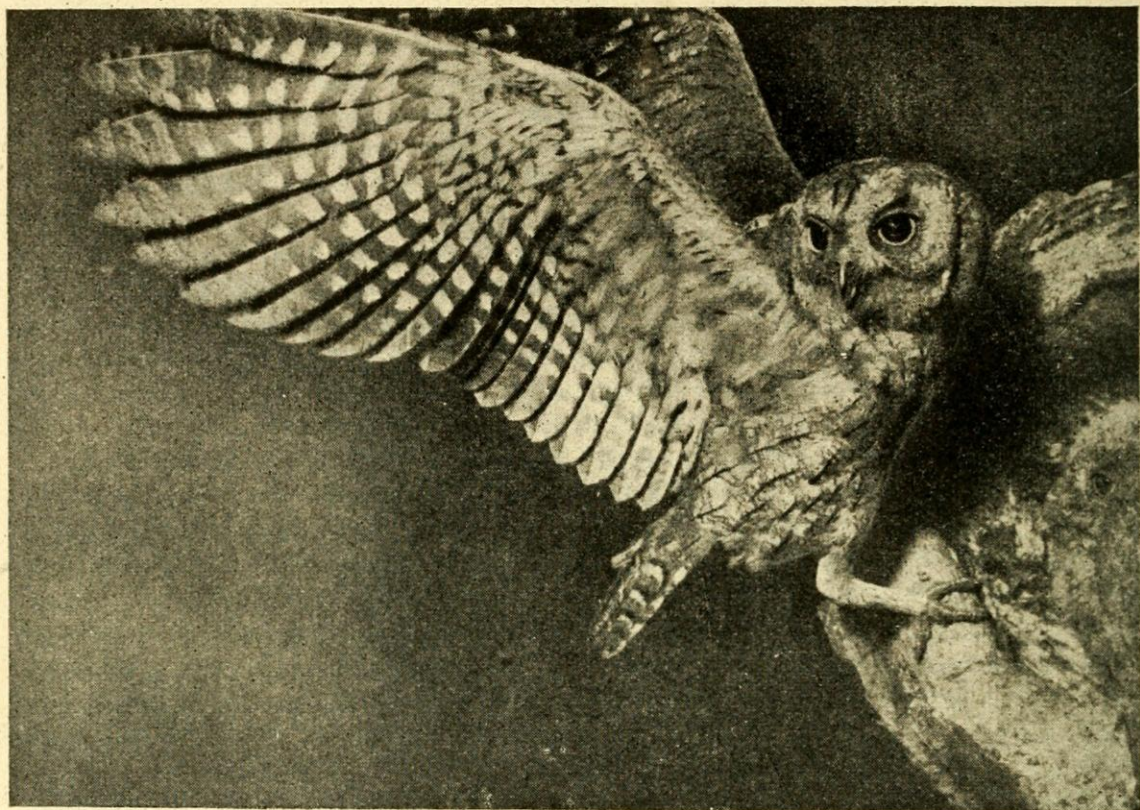
Értesültem arról, hogy Nagylomnic (= Lomnic), Hunfalva (= Hun-covce) és Nagyőr (= Strážky nad Popradom) parkjaiban is fészkeltek. Tehát ez az észak felé gravitáló madárfaj az 1952. esztendőben a Poprád völgyéig eljutott.

Bethlenfalvy Ernő

A füleskuvik a Dunazug-hegységben. Tahiban a Dunára tekintő hegyoldalon fekvő kertünkben 1953. május végén örömmel állapítottam meg, hogy egy diófára kb. 10 m magasra kitett fatönkódúban a füleskuvik (*Otus scops*) fészkel. VI. 4-én 3 fiókát gyűrűztem meg. Ideiglenesen az odút lejjebb tettük, hogy *Koffán Károly* barátom fényképezhesse őket, majd visszahelyeztük eredeti helyére. A kuvikot ez a művelet a fiókák felnevelésében nem zavarta. 1954 júniusában örömmel tapasztaltam, hogy kertünk körül ismét három helyen szól a füleskuvik, bár fészket még nem sikerült megtalálnom.

Urbán Sándor

A dunabogdányi buhu. 1953 júniusában *Dandl József*-fel a dunabogdányi Csódihegy egyik elhagyott andezit-bányájában egy sziklabemélyedés előtt zajongó csókasereg lettünk figyelmesek. Távcsővel megvizsgálva a nem mély sziklafülkét, egy benne meghúzódó uhut (*Bubo bubo*) vettünk észre. Az állatot nem nagyon nyugtalanította a bejárat előtt felhőző csókasapat. 1954 áprilisának második felében a Csódihegynek ezúttal egy másik, ugyancsak elhagyott kőfejtőjében húzódtam meg a csendesen sze-

22. ábra. Füleskuvik fiókáit eteti
Scops-Owl feeding its young
 Photo: Koffán, — Tahi, 1953

metelő eső elől. Az itt eltöltött délután folyamán ismételten hallottam a buhu hangját a sziklafal egyik nehezen megközelíthető pontja irányából. *Bókai Bátor* májusban ennek a bányának egyik kisebb meredek sziklafalon nyíló üregében megtalálta a buhu köpeteit, melyek többek közt nyúl- és sündisznó-maradványokat tartalmaztak. (Vö. *Mannsberg*, *Aquila*, LV—LVIII., p. 241—2. & 285—6.).

Farkas Tibor

Rétifülesbagoly fészkelése Székesfehérvárott. Rétifülesbagoly (*Asio flammeus*) fészkelését állapítottam meg Székesfehérvár határában 1952 tavaszán. Első ízben IV. 13-án figyeltem meg 5 darabot, melyek a várostól északra fekvő ún. „Mohai réteken” öreg, odvas fűzfák tövén és ágain üldögéltek, illetve egerésztek. Megkésztet vonulóknak tartottam őket. Május 1-én újból ott járva 2 pár jelenlétét sikerült kétségtelenül megállapítanom, melyek egymástól nem messze fészkeltek le. Az egyik pár fészkrét a kotló tojó felröppenése folytán sikerült is megtalálnom, mely a rét legdúsabb növényzete között, száraz növények száraiból épült, belül az anyamadártól származó néhány tollal. A kotló madárnak — mely egyébként két lépés távolsáig bevárt — felülről nem volt semmi takarása. A fészkealj 10 darab kissé kotlott tojásból állott. Ha figyelembe veszem, hogy a 10 darab tojás-

ból 2 darab terméketlen is volt, még akkor is igen gazdagnak vélem a fészekaljait (*Jourdain* szerint rendszeres években 3—8 tojás, pocokjárásos években 9—14 tojás), amely bizonyára összefüggésben van az elmúlt enyhe tél és a száraz tavasz folytán mutatkozó bő egérjárással, amely biztosítja a nagyszámú fiókák felnevelését.

A másik párnak megfigyelésem szerint ugyanezen időpontban már fiókái lehettek, mert a tojó alacsonyan, hangtalanul, szinte támadólag keringett állandóan a fejem felett, a fészek táján kitarított. Ismételten leszállott előttem a földre és szárnyát félig kiterjesztve, esetlen mozdulatokkal igyekezett fészke közeléből elesalni. A hím is ott tartózkodott a közelben egy alacsony fűfa ágán.

Máté László

A sarlós fecske rendszeres fészkelése Szegeden. A szegedi Móra Ferenc Múzeum délkeleti falán a Tisza jegének 1945. évben történt robbantásai alkalmával vakolatomlás következtében üregek nyíltak meg. Leginkább az ablaktokok melletti részek váltak szabaddá. 1946-ban költöztek ide legelőbbben a sarlós fecskék. Ekkor 6 madár volt megfigyelhető. 1948 nyarán ugyancsak 6 mutatkozott. 1949-ben már 11, 1950-ben 5, 1951-ben 9, 1952-ben 10, 1953-ban 9 és 1954-ben 8 fecske volt — mint egyszerre észlelhető — megszámlálható. Érkezésük IV. 20. és 27. közé esik. 1954-ben a múzeum falához toldaléképületet emeltek. Az ereszig felhúzott falak között is kitarítottak üregeik mellett. VI. 3-án az ablaktok mély részében száraz növényi anyagok és sok toll között 2 tojásos fészekaljait gyűjtöttük be.

1953 és 1954 nyarán a város más helyéről: a Kálvária téri kétemeletes Ipariskola körül is jelentenek állandóan keringelő sarlós fecskéket.

Dr. Beretzk Péter

Jégmadár fészkelése Budapesten. Budapesten az Óbudai Hajógyár-szigeten 1953 tavaszán két pár jégmadár (*Alcedo atthis*) fészkelte. 1953. VI. 5-én sikerült is az egyik fészeklyukban 3 fiókat meggyűrüznöm. 1954-ben a jégmadarak már nem költöttek.

Haász József

A gyurgyalag költése Csömörön és Nagy-Budapest területén. Csömör községben, amely Nagy-Budapesttel határos, először 1947-ben észleltem, hogy augusztusban csapatosan gyurgyalagok (*Merops apiaster*) jelennek meg a volt hegyközség területén, s ide szeptember első napjaiban is ellátogatnak még. 1950-ben IX. 9-én láttuk az utolsókat. Csak 1952-ben tudtam meg, hogy a falnak ellenkező oldalán, ahol egy bevágásban fekvő kocsit vezet Kistarcsa felé, néhány pár gyurgyalag már egész bizonyosan költött 1950-ben, de talán már 1949-ben, sőt 1948-ban is. 1952. VII. 2-án és 4-én tudtam ide eljutni, s azt tapasztaltam, hogy az út mellett levő elég alacsony agyag- és homokbányában, azután kissé távolabb, magának az útnak a meredek oldalában legalább még 2 gyurgyalag-pár etet. Más lyukak maradványai azt bizonyították, hogy itt legalább 6—7 pár akart fészkelni, de a gyerekek vagy kiásták a lyukaikat, vagy elijesztették az öregeket. Ismerőseim itt VII. 27-én látták, hogy gyerekek éppen akkor kínoztak halálra egy fiatal gyurgyalagot.

Cinkota község most már Nagy-Budapesthez tartozik. Itt a helyi érdekű villamosvasútnak volt azelőtt egy megállóhelye, amelyet „Caprera”-nak neveztek, ennek közelében pedig hajdani kőbánya van, amit később agyag-és homokbányának használtak; ma már alig használják. Ennek falaiban jobbra partifecskek (*Riparia riparia*) szoktak fészkelni, de a legutóbbi években elmaradtak innen. Már régebben beszélte nekem egy ismerősöm, hogy 1925 július havában ennél a bányánál két gyurgyalagot látott. Akkor csak kivételesen tartózkodhattak ott, mert más években ugyanott senkinek sem sikerült gyurgyalagot megfigyelnie. 1952. július 17-én közölte velem *Kása István*, hogy amikor délelőtt a helyi érdekűvel arra utazott, 5—6 gyurgyalagot látott, s közöttük kettőt, amelyek berepültek a bánya falában levő lyukak egyikébe. Az egyik gyurgyalag vitt is valamit a csőrében. VII. 20-án ellátogattam a bányához. Először 3 gyurgyalagot láttam magasban keringőzni, de ezek hamar eltűntek. Rövidesen jött azután egy magános példány, s ráült a villamosvasút vezetékére. A csőrében valami vastag rovar tartott, alighanem poszméhet. Mihelyt kissé hátrább húzódtam, azonnal berepült a bánya falában levő egyik lyukba, s rövidesen megint kijött, de már üres csőrrel. Kezdetben ez a madár vagy a párja csak kb. 5 perces időközökben jött élelemmel, de úgy du. $\frac{1}{2}$ 5 tájban valószínűleg gyors etetés kezdődött. A gyurgyalag — én úgy láttam, hogy mindig ugyanaz a madár — alighogy kijött a lyukból, csaknem nyomban, még ott a bányában elkapott valami repülő rovar, s már vitte is a lyukba. Nem is egészen 5 pernyi időtartam alatt legalább 6—7 etetést sikerült megszámolnom. Egész bizonyossággal csak egy pár költését állapíthattam meg, valószínű azonban, hogy további 2 v. 3 pár is akart itt fészkelni. Ezek után a gyurgyalagot, mint „fészkelőt” kell Nagy-Budapest madarainak jegyzékébe felvenni.

Dr. Dorning Henrik

A balkáni fakopáncs terjeszkedése Vas megyében. 1953. IV. 12-én Csákánydoroszlóban gyümölcsösben 1 pár balkáni fakopáncsot (*Dendrocopos syriacus*) figyeltem meg. 1953. V. 26-án Vönöckön 2 párt találtam fészkelve. A fészkelő odúk közötti távolság alig volt 35 m. Egyik 4 m magasban almafában, a másik kb. 7 m magasságban diófában volt a falu egyik legforgalmasabb helyén fekvő gyümölcsösében. Közeledésemre a hímek ugyan elrepültek, de alig tettem onnan néhány lépést, ismét visszazálltak odújuk közelébe. Nyolcszor-tízszer zavartam így őket, de mindig visszatértek és be-bekukucsáltak az odúk nyílásán. Izgalomban mindkét hím néhányszor hosszabb-rövidebb ideig dorombolt is a fészkelőhely közelében. VIII. hó 15-én Szombathelyen gyümölcsösben párban láttam őket. IX. 5-én Náraiban (Szombathelytől 7 km) egy hím, IX. 9-én Jákon (Náraitól 6 km) egy tojó balkáni fakopáncsot észleltem.

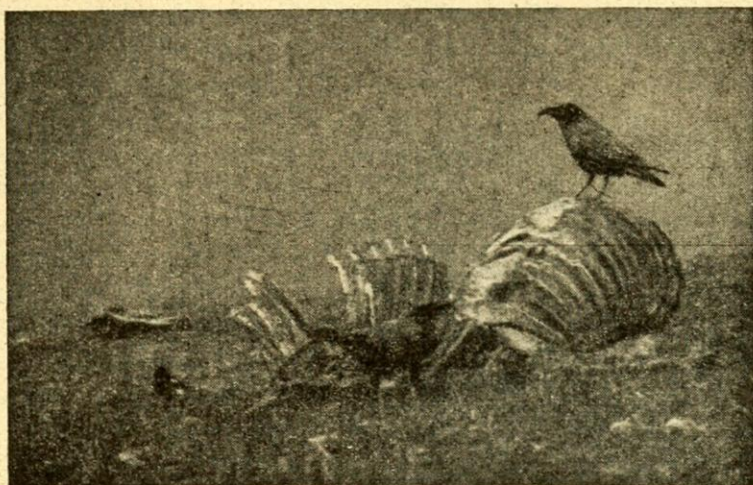
Csaba József

A balkáni fakopáncs terjeszkedése Pécs környékén. A balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*) Pécs környékén 1952-ben igen felszaporodott. Pécs kertemben 2 pár tartózkodik, a pécsi dóm előtti téren, ahol sok az öreg fa, 4—5 pár. De másutt is gyakran látom őket. Pécs mellett Pellérd községben is találkoztam velük.

Geréby György

Holló terjeszkedése Szlovenszkóban. Tíz évvel ezelőtt (1944) a holló (*Corvus corax*) neve már véglegesen eltűnt a szlovenszkói avifauna névjegyzékéből. *Ferianc* szerint az utolsó fészkelők Oslanyban (Prievidza járás) 1941-ben kipusztultak. *Ehrenheim Gábor* érdeme, hogy a hollónak Kelet-szlovenszkóban való újbóli megjelenését és megtelepülését földerítette, biztos fészkelését a Vihorlátban megállapította, és ezt mesteri fényképezéssel igazolta is. Hangsúlyozom, hogy a hollónak nem

Kárpát-Ukrajnából történő vendégszereléséről, hanem újabbi megtelepüléséről van szó, mert úgy *Ehrenheim Gábor*, mint *Dr. Russay Gábor* megállapította, hogy a Vihorlát északi és keleti farkastanyáinak helyén egy-egy hollópár fészkelte 1949-ben. *Ehrenheim* a farkas és holló közötti szimbiózis létezését is föltételezi, a farkast pedig a holló újabbi megjelenésének indikátorjaként említi. E föltételezés szerintem indokolt.

23. ábra. A vihorláti holló-pár, lötetemen
Pair of Ravens feeding on dead horse in the Vihorlát-mountains

Photo: Ehrenheim, — Vihorlát, 1949

Weisz szerint Bardejov (= Bártfa) vidékén 1947 óta állandóan vannak hollók (Aquila, LV—LVIII., p. 246. & 308.). A Lőcsei Havasokban a holló eddig teljesen ismeretlen volt, és mint a múlt idők régi emlékét és egykori létezését ma is népmondások, szájhagyományok és községnevek (Holló-lomnic) őrzik. *Czaki Zdenek* (Brno) egy hétig a Lőcsei Havasok főgerincének keleti részét járta be. Többek közt látott békászósast, feketególyát és egy pár hollót. Látesővével figyelte jellegzetes körözésüket, hallotta tipikus hangjukat is az 1252 m magas Kuligura és a mellette álló 1291 m magas Saminy körzetében, ahol a ritkán járt és háborítatlan vidéken más varjúfélék nem tanyáznak. A farkasok invázióját tehát a Lőcsei Havasokban is követte a holló újbóli megjelenése.

Jurán Vidor

36 éven keresztül lakott holló-fészek. Édesapám jegyzeteiből olvastam és többszöri elbeszéléseiből is hallottam, hogy Gelej (Borsod m) község határában az egyik birtokot határoló fasor nagy nyárfáján 1878-tól 1914-ig, vagyis 36 éven keresztül költött a holló (*Corvus corax*). Mint kis diák 1906 óta én is minden esztendőben elmentem megnézni a „hollós nagy nyárfát”. 1912-ben e fészekből fogságba került hollót magam is láttam. Gazdája bemondása szerint már 3 éve tartotta, 1914-ben a nagy nyárfát kivágták, így a hollók többé nem jöttek vissza.

Bársony György